

(इंग्रजीमध्ये टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

सर्वोच्च न्यायालय अहवाल [1967] 279

संघटन (युनियन) सहकारी विमा संस्था मर्यादित, मुंबई

विरुद्ध

आयकर आयुक्त, मुंबई

23 मार्च 1967

[न्या. जे. सी. शाह, न्या. एस. एम. सिक्री आणि न्या. व्ही. रामास्वामी]

भारतीय प्राप्तीकर कायदा 1922 चे कलम 10 आणि अनुसूचीचा नियम 6 - भारतीय विमा कायदा, 1938 चे कलम 15 - विमा कंपन्यांचा नफा, ज्या विमापत्रावर कोणताही दावा केला गेला नव्हता अशा विमापत्राच्या नूतनीकरणावर कंपनीने विमापत्राच्या धारकाला दिलेल्या बोनसचे मूल्यांकन. -- कंपनीने अशा प्रकारे देय केलेली अंदाजित रक्कम विनियोजन लेखा खात्यात नावे टाकली आणि नफा आणि तोटा खात्यात नाही - बोनस मागील वर्षात दिलेला बोनस स्वीकार्य खर्च आहे का.

अपीलकर्त्या कंपनीने सर्वसाधारण विमा व्यवसाय चालवला. कंपनीच्या एका उपविधीद्वारे ज्या विमापत्राचे नूतनीकरण केले गेले होते त्यावर बोनस देण्यास परवानगी दिली आणि मागील वर्षात कोणताही विम्याचा दावा केला गेला नव्हता. कंपनीने आपल्या नफा आणि तोटा खात्यात मूल्यांकन वर्ष 1957-58 आणि 1958-59 शी संबंधित मागील वर्षात दिलेली रक्कम नावे टाकली नाही तर त्यांनी त्यांच्या नफा विनियोजन लेखा बोनस म्हणून देय असलेली अंदाजित रक्कम दर्शविली. प्राप्तीकर अधिकाऱ्याने असे ग्राह्य धरले की (1) संबंधित वर्षासाठी नफा निश्चित झाल्यानंतर बोनसची रक्कम अदा केली गेली होती आणि त्या कारणास्तव ती मात्र मिळवलेल्या नफ्याच्या विनियोगासाठी होती, (2) कोणत्याही परिस्थितीत कंपनीने महसूल खात्यात दिलेला बोनस आकारला नव्हता आणि विनियोजन लेखा खात्यात मात्र तरतूद केली होती, त्यामुळे विमा नियंत्रकाकडे सादर केलेल्या विमा कायदा 1938 च्या अनुसूची II मधील फॉर्म ब मधील खात्यामध्ये बदल केल्यानंतर ते दिलासा मागू शकत नाही. उच्च न्यायालयाने प्राप्तीकर कायद्याच्या कलम 66 अन्वये संदर्भित केलेल्या प्रश्नांमध्ये कंपनीच्या विरोधात निकाल दिलासंदर्भामध्ये अधोरेखित केले आहे. कंपनीने त्या विरोधात अपील दाखल केले.

असे ग्राह्य धरण्यात आले की : (1) प्राप्तीकर कायद्याच्या अनुसूची नियम 6 मध्ये प्राप्तीकर अधिकाऱ्याला वार्षिक लेख्यांद्वारे जाहीर केलेली शिल्लक रक्कम जीवन विम्याव्यतिरिक्त विमा व्यवसायाचा नफा आणि लाभ म्हणून घेण्याचे आदेश देण्यात आले आहेत : विमा व्यवसायाच्या

नफा आणि लाभाच्या प्रमाणाच्या निर्धारणात नफा आणि तोटा खात्याच्या शेवटी जाहीर केलेली संख्या स्वीकारणे त्याला बंधनकारक नाही. विमा कायद्याच्या कलम 15 मध्ये विमा कंपनीने केवळ ब फॉर्ममधील नफा आणि तोटा खातेच नव्हे तर ताळेबंद आणि क फॉर्ममधील खाते आणि इतर खाती देखील सादर करणे आवश्यक आहे आणि उघड केलेल्या नफ्याच्या शिल्लक रकमेची तुलना ब फॉर्ममध्ये उघड केलेल्या नफ्याच्या शिल्लक रकमेशी करणे आवश्यक आहे, या दृष्टिकोनासाठी कोणतेही हमीपत्र नाही.[283 जी-एच]

(2) बोनसची अंदाजित रक्कम नफा मंजूरी खात्यात नावे टाकून करून कंपनीने खर्चाचे स्वरूप बदलण्याचा प्रयत्न केला नाही. जर ते नफा आणि तोटा खात्यात नावे टाकले गेले असेल तर कोणत्याही कारणास्तव ते करपात्र कंपनीच्या व्यवसायाशी संबंधित नाही असे मानले जाऊ शकत नाही. केवळ अंदाजित रक्कम म्हणून ती नावे टाकण्यात आली होती, त्यामुळे ती व्यवसायाच्या उद्देशासाठी खर्च म्हणून न घेण्याचा हेतू दर्शविला जात नाही. करपात्र कंपनीला तिच्या वार्षिक खात्यांमध्ये वास्तविक किंवा अंदाजे विशिष्ट जावक रक्कम नावे टाकणे खुले होते आणि जर त्या रकमेचा किंवा आयकर अधिकारी कलम 10 (2) अंतर्गत अनुज्ञेय वजावट म्हणून परवानगी देऊ शकतील अशा इतर रकमेचा दावा करण्यासाठी नियंत्रकाने मंजूरी दिली असेल तर.[284 बी-डी]

(3) बोनस योजना स्पष्टपणे विमा कंपनीचा व्यवसाय वाढवण्याच्या उद्देशाने होती आणि या संदर्भातील खर्च कलम 10 (2) (xv) नुसार केवळ कंपनीच्या व्यवसायाच्या हेतूसाठी खर्च

करण्यात आला होता. [284 एफ]

(4) बोनस अदा करण्यासाठी कंपनीचे दायित्व हे आकस्मिक दायित्व नव्हते. जोपर्यंत जोखमीचे वर्ष संपलेले नाही तोपर्यंत दायित्व आकस्मिक असते, परंतु एकदा जोखमीचे वर्ष संपले आणि विमापत्राचे नूतनीकरण झाले की दायित्व वास्तविक आणि ठोस होते. करपात्र कंपनीने पूर्ण रकमेचा दावा केला नाही ज्यासाठी विमा नियंत्रकाकडे जमा केलेल्या खात्यांमध्ये अंदाज वर्तवण्यात आला होता परंतु केवळ त्या रकमेचा दावा केला गेला होता ज्या प्रत्यक्षात भरल्याप्रमाणे ताळेबंदात नोंदवल्या गेल्या होत्या. हा खर्च आकस्मिक आहे असे म्हणता येणार नाही.[284 एच; 285 ए]

दिवाणी अपीलीय अधिकारिता : दिवाणी अपील क्र. 1052/1966 आणि 1053/1966.

मुंबई उच्च न्यायालयाने दिनांक 4 आणि 5 ऑक्टोबर 1963 रोजी प्राप्तिकर संदर्भ क्रमांक 50/1966 मध्ये दिलेल्या न्यायनिर्णय आणि आदेशाविरुद्ध अपील.

आर. जे. कोला आणि रविंदर नारायण, अपीलकर्त्यांसाठी

आर. एन. सचदे यांचे वतीने आर. एम. हजारनाविस, एस. के. अय्यर, एस. पी. नय्यर, प्रतिवादींसाठी.

न्यायालयाचा न्यायनिर्णय न्या. शाह पारीत केला

युनियन सहकारी विमा संस्था मर्यादित ला यानंतर 'करपात्र कंपनी' म्हणून संबोधले जाईल - जी आयुर्विमेतर विमा व्यवसाय चालवते. करपात्र कंपनीच्या उपविधी 52 मध्ये अशी तरतूद आहे की त्या विमापत्रांवर (पुनर्विमा नसणाऱ्या) काही अटींवर बोनस दिला जाईल, ज्यापैकी खालील बाबी संबंधित आहेत :

"1. त्या पॉलिसीवरील हप्ता 5 रुपयांपेक्षा जास्त आहे.

2. त्या विमापत्रावर कोणताही दावा करण्यात आलेला नाही.

"3. ज्या वर्षासाठी बोनस जाहीर केला आहे त्या वर्षात पॉलिसीचा विमा उतरविण्यात आला होता.

4. मुदत संपल्यावर विमापत्राचे नूतनीकरण केले तरच बोनसची रक्कम दिली जाईल आणि बोनसची रक्कम नूतनीकरण केलेल्या विमापत्राच्या हप्त्यामध्ये जमा केली जाईल.

1957-58 आणि 1958-59 या करनिर्धारण वर्षासाठी करपात्र कंपनीच्या उत्पन्नाच्या मूल्यांकनाच्या कार्यवाहीमध्ये करपात्र कंपनीने उपविधी 52 नुसार बोनस योजनेअंतर्गत अनुक्रमे रुपये 29, 615/- आणि 44,920 रुपये भत्ता अदा केल्याचा दावा केला. आयकर अधिकाऱ्याने कंपनीचा दावा नाकारला की बोनसची रक्कम संबंधित वर्षासाठी नफा ठरविल्यानंतर अदा केले गेले होते आणि त्या खात्यावर तो कमावल्यानंतर नफ्याच्या विनियोगाचे एक प्रकरण होते आणि

करदात्या कंपनीपासून कोणत्याही परिस्थितीत महसूल खात्यात दिलेला बोनस आकारला नव्हता आणि विनियोग खात्यात केवळ तरतूद केली होती, विमा नियंत्रकास सादर केलेल्या विमा अधिनियम 1938 च्या अनुसूची 2 मधील फॉर्म ब मधील खात्यांमध्ये सुधारणा केल्यावर ते सवलतीचा दावा करू शकत नाहीत. अपीलीय सहाय्यक आयुक्तांनी आयकर अधिकाऱ्याचा आदेश कायम ठेवला. तथापि, प्राप्तीकर अपीलीय न्यायाधिकरणाने असे म्हटले आहे की, ही देयके केवळ नफ्याचा विनियोग नव्हेत, तर व्यवसायाच्या हिताच्या आधारावर अनुज्ञेय वजावट म्हणून स्वीकारली जाऊ शकतात. मुंबई उच्च न्यायालयाला निर्णयासाठी सादर केलेले प्रश्न खालील प्रमाणे -

"वस्तुस्थितीनुसार आणि खटल्याच्या परिस्थितीत, करपात्र कंपनीने 1956 आणि 1957 या कॅलेंडर वर्षांमध्ये काही विमापत्रधारकांना अनुक्रमे रु. 29, 615/- आणि रु. 44,920/- रुपये दिले होते, ते करपात्र कंपनीच्या वर्ष 1957-58 आणि 1958-59 साठी त्याच्या करपात्र प्राप्तीचे मूल्यांकन करण्याच्या उद्देशाने अनुज्ञेय कपाती होत्या का?"

नकारार्थी उत्तर दिले.

उच्च न्यायालयाने असे म्हटले आहे की, प्राप्तीकर कायद्याच्या अनुसूची मधील कलम 6 नुसार दिलेल्या रकमा विमा कायद्याच्या अनुसूची II मधील फॉर्म ब मध्ये नफा आणि तोटा खात्यात समाविष्ट नसल्यामुळे आणि करपात्र कंपनीद्वारे नफ्यावर आकारला जाणारा खर्च

म्हणूनही मानल्या जात नसल्यामुळे, त्या करपात्र प्राप्तीचे मूल्यांकन करण्याच्या उद्देशाने अनुज्ञेय कपाती म्हणून स्वीकारल्या जाऊ शकत नाहीत. करपात्र कंपनीने विशेष परवानगी सह या न्यायालयात अपील केले आहे.

आयकर कायद्याच्या कलम 10 (7) नुसार विम्याच्या कोणत्याही व्यवसायातील नफा आणि लाभ आणि त्यावरील देय कर हे कलम 8, 9, 10, 12 किंवा 18 मध्ये काहीही उलट अंतर्भूत असले तरी गणना करण्यायोग्य आहेत. अनुसूचीचा नियम 6 जो विमा व्यवसायाच्या (जीवन विमा व्यतिरिक्त) करपात्र उत्पन्नाचे मूल्यांकन करण्याची पद्धत विहित करतो ती पुढीलप्रमाणे :

"जीवन विमा व्यतिरिक्त इतर कोणत्याही विमा व्यवसायाचा नफा आणि लाभ हा वार्षिक खात्यांद्वारे जाहीर केलेल्या नफ्याची शिल्लक रक्कम मानली जाईल, ज्याच्या प्रती विमा कायदा, 1938 अंतर्गत शिल्लक समायोजनानंतर विमा नियंत्रकाला सादर करणे आवश्यक आहे जेणेकरून या कायद्याच्या कलम 10 च्या तरतुदीनुसार व्यवसायाच्या नफा आणि लाभाचे मूल्यांकन करण्यासाठी परवानगी असलेल्या खर्चाशिवाय इतर कोणताही खर्च त्यातून वगळला जाईल."

विमा कायदा 4, 1938 च्या कलम 15 नुसार, प्रत्येक विमा कंपनीला विमा नियंत्रकाकडे, इतर बाबींबरोबरच, या कायद्याच्या कलम 11 मध्ये उल्लेख केल्याप्रमाणे लेखापरीक्षित खाती आणि विवरणपत्रे सादर करण्याचे निर्देश दिलेले आहेत. विमा कायद्याच्या कलम 11 द्वारे प्रत्येक विमाकर्त्याला प्रत्येक कॅलेंडर वर्षाच्या समाप्तीनंतर त्या वर्षाच्या संदर्भात खालील खाती आणि

विवरणपत्रे तयार करण्याचे निर्देश दिले आहेत.

"(अ) पहिल्या अनुसूची भाग 1 मध्ये समाविष्ट असलेल्या नियमांनुसार, त्या अनुसूची भाग 2 मध्ये नमूद केलेल्या फॉर्ममध्ये ताळेबंद;

(ब) दुसऱ्या अनुसूची भाग 1 मध्ये समाविष्ट असलेल्या नियमांनुसार, त्या अनुसूची भाग 2 मध्ये नमूद केलेल्या फॉर्ममध्ये नफा आणि तोटा खाते, जेथे विमा कंपनी कलम 7 च्या उपकलम (1) च्या खंड (अ), (ब) आणि (क) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या वर्गांपैकी मात्र एका वर्गाचा व्यवसाय करते आणि इतर कोणताही व्यवसाय करत नाही.

विमा कायद्याचे कलम 21 नुसार विमा नियंत्रकाला पुढील प्रमाणे अधिकार दिले आहेत, जर त्याला असे वाटले की कायद्याच्या तरतुदींनुसार त्याला दिलेले कोणतेही विवरणपत्र कोणत्याही बाबतीत चुकीचे किंवा सदोष आहे, तर विमा कंपनीला असे विवरणपत्र दुरुस्त करणे किंवा पूरक करणे आवश्यक आहे, किंवा विमा कंपनीला त्याच्या मागणीसाठी कोणतेही खाते पुस्तक, नोंदणी किंवा इतर दस्तऐवज सादर करण्यास सांगणे किंवा परताव्याशी संबंधित विमा कंपनीच्या कोणत्याही अधिकाऱ्याची शपथेवर चौकशीची मागणी करणे किंवा त्रुटी सुधारल्याशिवाय किंवा कमतरता बाबत पूर्तता केल्याशिवाय असे कोणतेही विवरणपत्र स्वीकारण्यास नकार देणे. कलम 22 अन्वये विमा कंपनीने नियुक्त केलेल्या संख्याशास्त्रज्ञाद्वारे चौकशी किंवा पुनर्मूल्यांकनाचे आदेश देण्याचा अधिकार नियंत्रकाला आहे. नियंत्रकाला प्रदान केलेले व्यापक अधिकार लक्षात

घेऊन, प्राप्तिकर कायद्यात आयुर्विमा व्यतिरिक्त विम्याच्या व्यवसायाच्या संदर्भात अशी तरतूद करण्यात आली आहे की वार्षिक खात्यांद्वारे जाहीर केलेल्या नफ्याची शिल्लक, ज्याच्या प्रती विमा कायदा, 1938 अंतर्गत विमा नियंत्रकाला सादर करणे आवश्यक आहे, ती प्राप्तिकर अधिकाऱ्याद्वारे स्वीकारली जाईल, कलम 10 नुसार व्यवसायाचा नफा आणि लाभ यांच्या मुल्यांकनासाठी जी तो करू शकेल अशा कोणत्याही समायोजनाच्या अधीन असेल जेणेकरून त्यातील तरतुदींनुसार प्रलंबित खर्चाशिवाय इतर कोणताही खर्च वगळला जाऊ शकेल याला आयकर कायद्याची अनुमती असणे आवश्यक आहे.

करपात्र कंपनीने आपले ताळेबंद, नफा आणि तोटा खाते आणि नफा आणि तोटा विनियोग खाते सादर केले होते, हा सामान्य आधार आहे. 1956 आणि 1957 या दोन वर्षांच्या ताळेबंदांचा अभिलेख छापण्यात आलेला नाही आणि मात्र नफा आणि तोटा खाती आणि नफा आणि तोटा विनियोग खाती छापण्यात आली आहेत. 1956 आणि 1957 या वर्षांसाठीच्या नफा आणि तोटा खात्याच्या विवरणपत्रात (फॉर्म ब) उपनियम 52 अंतर्गत नूतनीकरण करणाऱ्या पॉलिसीधारकांना बोनसच्या स्वरूपात वितरण समाविष्ट केलेले नाही. परंतु 1956 आणि 1957 या वर्षांसाठीच्या नफा आणि तोटा विनियोग खात्यांमध्ये (फॉर्म सी) "पॉलिसीधारक बोनस फंड" या शीर्षकाखाली अनुक्रमे रु. 50, 000/- आणि रु.70,000/- रुपये दिले गेले आहेत. विमा कायद्याच्या अनुसूची 2 मधील फॉर्म 'ब' मध्ये "इतर खर्च (निर्दिष्ट करणे)" या शीर्षकाखाली, कर,

कर्मचारी व्यवस्थापनाचा खर्च, गुंतवणुकीच्या प्राप्तीवरील तोटा, घसारा आणि महसूल खात्यातून हस्तांतरित केलेला तोटा याशिवाय इतर खर्चाचा समावेश करणे आवश्यक आहे. फॉर्म सी मध्ये, जो नफा आणि तोटा विनियोजन लेखा प्रकार आहे, खालील विनियोग करण्याचे निर्देश दिले जातात :

"शिल्लक म्हणजे मागील वर्षापासून पुढे आणलेली तोट्याची रक्कम. शिल्लक म्हणजे नफा आणि तोटा खात्यातून आणलेली वर्षातील तोट्याची रक्कम (फॉर्म ब प्रमाणे).

चालू वर्षासाठी वर्षभरात दिलेला लाभांश.

ताळेबंदात दर्शविल्याप्रमाणे वर्षाच्या शेवटी कोणत्याही विशिष्ट निधी किंवा खात्यांमध्ये हस्तांतरण आणि शिल्लक."

करपात्र कंपनीने आपला नफा आणि तोटा खाते तयार करताना, 'इतर खर्च' या शीर्षकाखाली 'ब' या फॉर्ममध्ये प्रत्यक्ष वितरण दर्शविण्याऐवजी, भरायला लागणाऱ्या रकमेचा अंदाज लावला आणि 'क' फॉर्ममधील 'कोणत्याही विशिष्ट निधी किंवा खात्यांमध्ये हस्तांतरण' या शीर्षकाखाली ती नावे टाकली. उच्च न्यायालयाने असे ग्राह्य धरले की नियम 6 मध्ये केवळ खर्चाच्या संतुलनाचे समायोजन करण्याची तरतूद आहे जी आयकर अधिकाऱ्याच्या मते कलम 10 अंतर्गत अनुज्ञेय भत्ते नाहीत, आणि त्या गृहीतकावर असा निष्कर्ष काढला गेला की अनुसूचीच्या

नियम 6 मध्ये संदर्भित वार्षिक खात्यांचा अर्थ फॉर्म ब मध्ये सादर केलेला नफा आणि तोटा खाते आहे आणि फॉर्म क मध्ये सादर केलेले नफा आणि तोटा विनियोग खाते नाही. आमच्या न्यायनिर्णयानुसार हा दृष्टिकोन टिकू शकत नाही. ब फॉर्ममध्ये, जो खर्च आधीच झालेला आहे किंवा जो वर्षाच्या शेवटी प्रत्यक्षात निश्चित केला जाऊ शकतो, तो खर्च समाविष्ट केला जाऊ शकतो. परंतु ज्या विमा कंपनीने दायित्व घेतले आहे, तो नफा आणि तोटा विनियोग खाते मधून अंदाजित रक्कम वाटप करू शकते (ताळेबंदातील समायोजनाच्या अधीन). विमा नियंत्रक, जर तो अंदाजातील अचुकतेबद्दल आणि रकमांच्या वाटपाबद्दल समाधानी नसेल तर ते स्वीकारण्यास नकार देऊ शकतो आणि विमा कंपनीला खाती दुरुस्त करण्याबाबत आदेश देऊ शकतो. जर नियंत्रक खात्यांना प्रमाणित करत असेल, तर केवळ नफा आणि तोटा जो खात्यात नोंदवला गेला नाही आणि तो नफा आणि तोटा मंजुरी खात्यात विनियोजित असल्याचे आढळून आले आहे, म्हणून आयकर अधिकारी खर्चास परवानगी नाकारू शकत नाही. प्राप्तीकर कायद्याच्या अनुसूची नियम 6 मध्ये प्राप्तीकर अधिकाऱ्याला वार्षिक खात्यांद्वारे जाहीर केलेली शिल्लक जीवन विम्याव्यतिरिक्त विमा व्यवसायाचा नफा आणि लाभ म्हणून घेण्याचे आदेश देण्यात आले आहेत : विमा व्यवसायाच्या नफा आणि लाभाच्या प्रमाणाच्या निर्धारणात नफा आणि तोटा खात्याच्या शेवटी जाहीर केलेली संख्या स्वीकारणे त्याला बंधनकारक नाही. विमा कायद्याच्या कलम 15 मध्ये विमा कंपनीने केवळ ब फॉर्ममधील नफा आणि तोटा खातेच नव्हे तर ताळेबंद आणि क फॉर्ममधील खाते आणि इतर खाती देखील सादर करणे आवश्यक आहे आणि उघड केलेल्या

नफ्याच्या शिल्लक रकमेची तुलना ब फॉर्ममध्ये उघड केलेल्या नफ्याच्या शिल्लक रकमेशी करणे आवश्यक आहे, या दृष्टिकोनासाठी कोणतेही हमीपत्र नाही.

उच्च न्यायालयात अपील करण्यात आलेली दुसरी याचिका अशी होती की करनिर्धारण कंपनीने स्वतः दिलेला बोनस व्यवसायाशी संबंधित खर्च म्हणून ग्राह्य धरला नाही तर केवळ करपात्र कंपनीला जमा झालेल्या नफ्यातून केलेले वितरण देखील टिकू शकत नाही. करपात्र कंपनी वाणिज्य पद्धतीने खाती सांभाळते. त्यांनी व्यवहार करण्याच्या व्यवसायाच्या संदर्भात उपविधी 52 नुसार उत्पन्न होणाऱ्या दायित्वाचा अंदाज निवडला आणि तो नफा तोटा विनियोग खात्यात नावे टाकला. हिशोबाच्या या पद्धतीचा अवलंब करून करपात्र कंपनीने खर्चाचे स्वरूप बदलण्याचा प्रयत्न केला नाही. जर ते नफा आणि तोटा खात्यात नावे टाकले गेले असेल तर ते कोणत्याही कारणास्तव करपात्र कंपनीच्या व्यवसायाशी संबंधित नाही असे मानले जाऊ शकत नाही. केवळ ती अंदाजित रक्कम म्हणून नावे टाकण्यात आली होती, त्यामुळे ती व्यवसायाच्या उद्देशासाठी खर्च म्हणून न घेण्याचा हेतू दर्शविला जात नाही. आमच्या न्यायनिर्णयानुसार, जर नियंत्रकाने ती रक्कम किंवा आयकर अधिकारी यांनी कलम 10 (2) अंतर्गत अनुज्ञेय वजावट म्हणून परवानगी दिली असेल आणि अशा इतर रकमेचा दावा करण्यास परवानगी दिली असेल तर करपात्र कंपनीला तिच्या वार्षिक खात्यांमध्ये विशिष्ट वास्तविक निर्गमन किंवा अंदाजित नावे टाकण्याची मुभा होती.

आयकर कायद्याच्या कलम 10 (2) (xv) अंतर्गत हा खर्च अनुज्ञेय खर्च आहे का या प्रश्नावर उच्च न्यायालयाने कोणतेही मत व्यक्त केले नाही. विमापत्राचे नूतनीकरण करणाऱ्या विमापत्रधारकांना बोनस देण्याच्या योजनेतून असे दिसते की, विमापत्रावर कोणताही दावा नसेल आणि ज्या वर्षासाठी बोनस जाहीर करण्यात आला होता त्या वर्षात विमापत्राचे नूतनीकरण केले गेले असेल तर बोनस स्वीकार्य असेल. विमापत्रधारकांना करपात्र कंपनीबरोबर त्यांच्या विमापत्राचे नूतनीकरण करण्यास प्रवृत्त करण्यासाठी ही योजना विकसित करण्यात आली होती. जरी विमा कंपनीच्या व्यापारावर त्याचा कोणताही त्वरित लाभ झाला नसला, तरी ही योजना स्पष्टपणे विमा कंपनीचा व्यवसाय पुढे नेण्याचा हेतू आहे आणि विमापत्रधारकांचे नूतनीकरण करणे किंवा त्या योजनेअंतर्गत केलेल्या नूतनीकरण विमाहप्ता समायोजन करणे हे पूर्णपणे आणि केवळ करपात्र कंपनीच्या व्यवसायाच्या उद्देशाने निश्चित केलेले पूर्वलक्षीकरण आहे.

आयुक्तांच्या वकिलांनी असा युक्तिवाद केला की आकस्मिक दायित्व हे 'सुस्पष्ट दायित्व' नव्हते आणि त्या कारणास्तव करपात्र उत्पन्नाच्या मुल्यांकनात भत्ता म्हणून अस्वीकार्य होते. वकिलांनी पुढे असा युक्तिवाद केला की, हे दायित्व ही केवळ आकस्मिक उत्तरदायित्व होते जी कलम 10 (2) (xv) नुसार खर्चाची रक्कम असू शकत नाही किंवा व्यवसायाचे उत्पन्न, नफा किंवा लाभ निश्चित करण्यासाठी परवानगीयोग्य निर्गमन असू शकत नाही. वर वर पाहता, हा प्रश्न न्यायाधिकरणासमोर उपस्थित केला गेला नव्हता. उच्च न्यायालय आणि या न्यायालयासमोर हा

मुद्दा उपस्थित केला जाऊ शकतो असे गृहीत धरून, आमचे असे मत आहे की उपनियम 52 नुसार, दायित्व हे आकस्मिक दायित्व नाही. जोपर्यंत जोखमीचे वर्ष संपत नाही, तोपर्यंत दायित्व आकस्मिक असते; परंतु एकदा जोखमीचे वर्ष संपले आणि विमापत्राचे नूतनीकरण झाले की दायित्व वास्तविक आणि ठोस होते. विमा नियंत्रकाकडे सादर केलेल्या खात्यांमध्ये ज्या रकमेचा अंदाज वर्तवण्यात आला होता, त्या संपूर्ण रकमेचा दावा करपात्र कंपनीने केलेला नाही, तर मात्र त्या रकमांचा दावा केला आहे, ज्या प्रत्यक्षात भरल्या गेलेल्या रकमेप्रमाणे ताळेबंदात नोंदवल्या गेल्या होत्या. हा खर्च हा 'आकस्मिक' आहे असे म्हणता येणार नाही.

शेवटी असे म्हटले गेले की , विमा कायद्याच्या कलम 41 नुसार कोणतीही सवलत देण्यास मनाई आहे आणि असे आवाहन केले जाते की कोणत्याही विमा कंपनीने मूल्यांकन प्रक्रियेदरम्यान, जेव्हा कायद्याने सवलत देण्यास स्पष्टपणे मनाई आहे, तेव्हा त्याने सवलतीच्या मार्गाने परवानगी दिलेल्या रकमेच्या संदर्भात कपात करण्याचा दावा करू शकत नाही. विमा कायद्याच्या कलम 41 (1) मध्ये भारतातील जीव किंवा मालमत्तेशी संबंधित कोणत्याही प्रकारच्या जोखमीच्या संदर्भात विमा काढण्यासाठी किंवा नूतनीकरण करण्यासाठी किंवा चालू ठेवण्यासाठी कोणत्याही व्यक्तीला प्रलोभन म्हणून प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे भत्ता देण्यास मनाई आहे. परंतु अनुदान किंवा बोनस हा कलम 41 नुसार कोणत्या अर्थाने सवलत आहे हा प्रश्न आहे न्यायाधिकरणासमोर तो कधीच उपस्थित केला गेला नाही. बोनस देणे हे सवलतीच्या स्वरूपाचे

होते की नाही आणि त्या खात्यावर विमा कायद्याच्या कलम 41 चे उल्लंघन होते किंवा नाही याची चौकशी करताना हे न्यायालय न्याय्य ठरणार नाही.

उच्च न्यायालयाने नोंदवलेले उत्तर रद्द केले जाईल आणि सादर केलेल्या प्रश्नावर होकारार्थी उत्तर नोंदवले जाईल.

अपील मंजूर केली जातील. करपात्र कंपनी या न्यायालयात आणि उच्च न्यायालयात त्याच्या खर्चाचा हक्कदार असेल. एका सुनावणीचे शुल्क.

अपीलांना मंजुरी देण्यात आली.

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.
